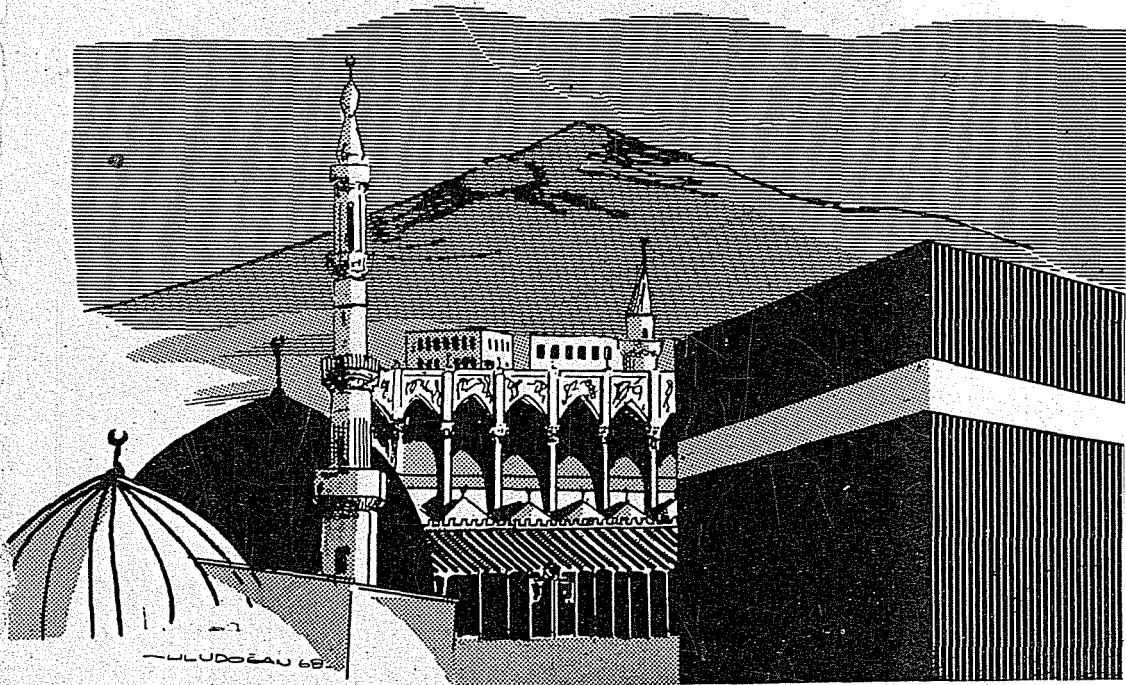

1968

7

DIYANET DERGİSİ

7. Cilt

Ocak - Şubat 1968

68 - 69. Sayı

FATIHA SÜRESİ TEFSİRİ

Dr. Ali Arslan AYDIN
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Rahmân ve Rahîm olan Allah adıyla.

Hamd, âlemlerin Rabbi, Rahmân, Rahîm, Din gününün yegâne sâhibi ve mutasarrıfı olan Allâh'a mahsustur.

Yalnız Sana ibâdet ederiz, yalnız Sen'den yardım dileriz. Bizi doğru yola ilet, kendilerine nîmet verdiğin iyi kullarının yoluna, gazâba uğrayanların ve sapıklıkta kalanların yoluna değil... Âmin.

Kur'ân-ı Kerim 114 sûredir. Fatiha sûresi, bu sûrelerin birincisidir. Yedi âyettir. Müfessirlerin çoğuna göre, Peygamberimiz'e Mekke'de indirilmiştir. Bir rivâyete bakılırsa, ilk nâzil olan sûredir. Bu sûreye, Kitâbu'llâh'ın tertibinde, yazılmasında ve okunmasında başlangıç olduğundan, (Fâtihat'ül-Kitâb) veya (El-Fâtiha) adı verilmiştir. Kur'ân'ın zübdesi, özü, sûrelerinin aslı, temeli olduğu ve İlâhî emir, hüküm ve hikmetlerin özetini ihtivâ ettiği için, (Ümmü'l-Kur'ân) ve (Ümmü'l-Kitâb); Namazların her rek'atinde okunan yedi âyet olduğu için de (Seb'u'l-Mesâni) isimleri verilir. Um ana demektir. (El-Vâfiye), (El-Sâfiye) (Şifa Sûresi), (Şükür Sûresi) ve (Duâ Sûresi) gibi isimleri de vardır.

Fâtiha'nın başında bulunan Besmele; Cenâb-ı Hakk'ın özel ismi olan (Allah) lâfzını ve Rubûbiyet sıfatlarından sayılan (Rahmân) ve (Rahîm) gibi iki yüce ismini ihtivâ eden müstakil bir âyettir. Rahmân ve Rahîm isimleri, Allâh'ın rahmet ve muhabbetinin sonsuzluğunu ifade eder. Besmele, Tevbe Sûresi hâric, bütün sûrelerin başında tekrarlanır.

Nemil Sûresinin içinde geçtiği için Besmele o sûreden bir âyet ise de, Hanefilere göre ne Fâtiha'dan, ne de başında bulunduğu diğer sûrelerden bir cüzdür. Bunlar, müstakil birer âyet olup, sûreleri birbirinden ayırmak ve Hak Teâlâ'nın üç yüce ismini hâvî olduğundan kendisi ile bereketlenmek için her sûre başında nâzil olmuştur. Nitekim, (Alâk) Sûresinin başında, Peygamberimiz'e, Rabbinin adıyla okuması emredilmiştir. Bu emre ve Peygamberimiz'in hadîsine göre, her hayırlı işe Besmele ile başlamak gerekir. Böylece, Allâh'ın yüce isimleriyle bereketlenilmiş ve Ondan yardım dilenmiş olur.

Fâtiha Sûresinin ilk dört âyetinde; Allâh'ın bütün kâinâtın Rabbi olduğundan, yâni (Rabbâniyet) inden, İlâhî rahmetin bereket ve bolluğuna delâlet eden (Rahmâniyet) inden, bu rahmetin devâmını ve tekrarlanmasını ifâde eden (Rahîmiyet) inden, Din gününün yegâne sâhibi olduğunu bildiren (Mâlikiyet) inden bahsedilerek, her türlü övgü ve şükürü ifâde eden hamd ü senânın, bu yüce sıfatlarla muttasif bulunan Allâh'a mahsus olduğu bildirilir.

Daha sonra gelen üç âyette ise; huzûrunda durularak ibâdet edilme ve kendisinden yardım istenmeye lâayık tek mâbudun, Yüce Allah olduğu belirtilmekte ve inanan her insanın, kendisini doğru yola sevketmesini Rabbinden niyaz etmesi gerektiği anlatılmaktadır.

Sûrede geçen İlâhî sıfatlar, bize şu gerçekleri öğretiyor:

Rabbimiz, kâinâtın yegâne yaratıcısı, besleyip büyütücüsüdür. Onun sevgi ve muhabbeti her şeyi kucaklar. Rahmeti sonsuzdur. Bütün varlıklara şâmilidir. O, bütün insanların öldükten sonra gideceği ve hesap vereceği din gününün tek sâhibi ve mutasarrıfıdır. İnsan rûhunun mefkûresi olarak gösterdiği gâye ise; beşeriyetin yükselebileceği en yüce gâyedir. Bu gâye; Allâh'ın maddî ve mânevî nîmetlerine erenlerin, şaşırmadan ve sapmadan yürüdükleri, insanları hidâyete ve saâdete götüren İlâhî yoldur. Bu yol, dosdoğru yolun ta kendisidir.

Fâtiha Sûresi, bir duâ olması i'tibâriyle, büyük bir kıymeti hâizdir. Her Müslümanın, ibâdet ederken, namazın her rek'atında tekrarladığı Fâtiha'nın ifâde ettiği mânâ, bütün dinlerdeki duâlardan üstün ve yücedir. Kur'ân'daki duâların başında gelir. Nitekim, Allâh'ın huzûruna çıkan her müslüman bu sûreyi, her gün ve gece en az yirmi defa, sünnetleri de kılınca kırk defa, farz ve sünnetler dışında Allah rızâsı için nâfile ibâdet yapmak isterse, daha çok okumaktadır.

(Ümmü'l-Kitâb) diye anılan bu kısa sûrenin, İslâm akîdesinin esaslarına, İslâmî şûur, ihsas ve tevcihâtın genel prensiplerini ihtivâ etmesi, her namazın her rek'atında okunmasının İlâhî hikmetlerine işâret etmektedir. Şöyle ki :

Bu sûre; Besmele'den sonra, mutlak Rubûbiyeti ikrâr eden, âlemlerin Rabbi Allâh'a hamdetmekle başlamaktadır. Bu, İslâm akîdesinin tâlim ettiği bir esastır. Çünkü Allah, yüce varlığına ve birliğine nişâne olan bütün varlıkları yaratan, onları terbiye edip büyüten, maddî ve mânevî kemâle götüren (Yüce Yaratıcı) demektir. İşte böyle bir rabbi, verdiği nîmetlerden dolayı tâzim ve ihtiram ile anmak, ona şükranlar sunmak lâzımdır. Bütün bu varlıkları lûtfedip yaratan, onlara türlü nîmetler, kabîliyetler veren, yeri göğü, suyu, havayı, nebatları ve hayvanları

insan için vâ'ir eden, hidâyet ve saâdet yolunu göstermek gâyesiyle Peygamberler ve Kitâblar gönderen Allâh, bütün varlıkların hamd ü senâsına lâ'ık olan tek mâbuttur.

Bu Sürede Allâh'ın mutlak Rubûbiyetle vâsfedilmesi, bu Rubûbiyetin bütün âlemlere teşmîl edilmesi, inâç âleminde nizam ile başı boğluğ'u ayıran, hâlık ile mahlûk arasındaki münâsebeti belirten, dolayısıyla Allâh'ın Vahdâniyetini, yâni birliğini bildiren bir esastır. Bu esâsa göre bütün insanlar, tek bir Allâh'a yönelmeye, O'nun varlıklar üstündeki mutlak hükümlerânlığını i'tirâf ederek, çok ilâh nazariyesinin sapıklığından kurtulmaya dâvet edilmektedir.

Allâh'ın, Rahmân ve Rahîm olduğunu bilmek, İslâm akîdesinde yer alan ikinci bir esastır. Çünkü, mutlak Rubûbiyetle muttasıf olan yüce Allâh'ın, bütün varlıkları kuşatan, yaşatan, yaşamasını te'mîn eden, her şeyi yaratan, sonsuz ve devamlı bir rahmet sâhibi olduğunu kavramak, kul ile Rabbi arasında mânevî bir bağ kurar. Bu, hamd ve şükür ile çarpan bir kalbin, Rabbine, korku ve baskıyla değil, sevgi ve ihlâsa dayanan saf ve şüurlü bağlanmasıdır.

(Din Gününün Mâliki) anlamındaki âyet, İslâm akîdesinde büyük bir esas olan (Âhîret inancını) ve (Allâh'ın Din Gününün yegâne sâhibi olduğunu) ifâde etmektedir. Mâlik, mutlak tasarruf ve hüküm sâhibi demektir. (Din günü), cezâ günü, âhîret günü, korku ve dehşet âlemi demektir. O günde bütün tasarruflar, bütün cezâ ve mükâfat, o günün yegâne sâhibi ve hâkimi olan Allâh'ındır. Cezâ gününün sâhibi olmak, bu cezâyı gerektiren, daha önceki amel günlerinin de sâhibi olmayı gerektirir. O halde Allâh, hem dünyânın, hem de âhîretin sâhibidir.

Bu gerçeğe rağmen insanlar çok defa, Allâh'ın ûlûhiyetine ve âlemlerin yaratıcısı olduğuna inandıkları halde, âhîret gününe ve o günün yegâne sâhibinin Allâh olduğuna inanmamışlardır. İşte âhîret inancı, insanların gözlerini ve kalblerini başka bir âleme çevirmekte, bu dünyâda yaptıklarının hesâbını öbür dünyâda vereceklerini hatırlatarak, hayatlarını tanzîm etmekte, nefis ve arzularını ıslâh ederek, insanlığa lâ'ık olan kemâl seviyesine çıkmaya vesîle olmaktadır.

(Yalnız Sana ibâdet ederiz, yalnız Sen'den yardım dileriz) anlamındaki âyet ise; ilk üç âyetin delâlet ettiği yüce mânâlardan doğan dördüncü genel esastır. Çünkü, ibâdete lâ'ık olan tek mâbut yalnız, bütün kemâl sıfatlarıyla muttasıf olan Allâh'tır. Yardım ve kuvvet yalnız ve yalnız her şeye kâdir olan yüce Allâh'tan istenir. Ondan başkasından yardım beklenmez, Ondan başkasına ibâdet edilmez.

İşte bu inâç, insanları, insan kuvveti olsun, tabiat kuvveti olsun,

her türlü varlıklar karşısında insanlık haysiyetini kaybetmekten, korkarak onlara ibâdet ve kulluk etmekten, hurâfe ve efsâneye tâbî olmaktan kurtarmakta, tek Allâh'a ibâdetle, insan vicdan ve şûrunu, hürriyet ve hidâyete kavuşturmaktadır. Çünkü insan, sosyal hayatta, insana ancak insan gözü ile bakmalı, onunla yardımlaşma ve dayanışma içinde bulunmalıdır. Tabiat kanunlarını da, kendi huzur ve saâdetine çalışan bir dost gözü ile görmeli, onu öğrenerek ondan yararlanmalı ve beşeriyetin faydasına sunmalıdır. Çünkü insanı da, tabiatı ve tabiat kanunlarını da yaratan Allah'tır. İnsana yaraşan, bu yaratıklara ibâdet değil, onları da kendisini de yaratan, kâinâtı emrine ve hizmetine veren Allâh'a şükretmek, yalnız O'na ibâdet ve kulluk etmektir. Bu mânâ ve alâkayı bilen Peygamberimiz, Uhud dağına bakarak; "Bu dağ bizi seviyor, biz de onu seviyoruz" buyurmuşlardır. Bu, mânâ dolu kelimeler, insanla tabiat arasındaki alâka ve münâsebeti çok güzel ifâde etmektedir.

İslâm'ın beşeriyete sunduğu tevhid akîdesine delâlet eden, İslâm inançlarının esaslarını özetliyen ve yalnız Allâh'a ibâdet ederek, Ondan yardım dilemeyi öğreten bu âyetlerden sonra, son iki âyete, amelî tatbîkat safhasına geçilerek, Allâh'a nasıl duâ ve niyazda bulunulacağı tâlim ediliyor. Bu duâ, Allâh'ın bizleri, rızasını kazanan ve böylece en büyük nîmete eren Peygamberlerin ve yolunda yürüyen sâlih kulların dosdoğru, nurlu yoluna ulaştırması ve o yolda yürütmesidir. Küfür ve isyân ederek sapıklıkta kalanların ve Allâh'ın gazâbına uğrayanların fitne ve fesat yoluna değil....

Fâtiha Sûresi, işte bize, bu yüce hakikatları öğretmekte, bizi, yalnız Allâh'a yönelerek, yalnız, O'na ibadet etmeye ve doğru yola iletmesini istemeye dâvet etmektedir. Bunun için de, bu duâyâ hep (Âmîn), yani, (Duâmızı kabul et yâ Rabbi!) diyoruz.

YEŞİLÂY HAFTASI

Her yıl olduğu gibi bu sene de 1 - 8 Mart tarihleri arasında kutlanacak olan "Yeşilây Haftası" münâsebetiyle Başkanlığımız bütün teşkilâta bir tamim yollamış, vâiz ve hatiplerimizin bu hafta içinde yapacakları vaaz ve hutbelerinde vatandaşlarımızı aydınlatmaları tavsiyesinde bulunmuştur.

Memleket sağlığına ve ahlâkına büyük faydalar sağlayan bu hayırlı cemiyetin yurt çapındaki verimli çalışmalarında Cenâb-ı Hak'tan muvaffakiyetler dileriz.